

תקציר

- ההתפתחויות המאקרו כלכליות הובילו לירידה בצריכה הפרטית של מזון, משקאות וטבק אל מתחת למגמה ארוכת הטווח, זאת למרות העמידות שהפגינה בעבר. רמת השיא של הצריכה הפרטית של מזון, משקאות וטבק נרשמה ברביע השני של שנת 2022 ומאז הרמה הריאלית נשארה דומה, תוך ירידה מתונה.
- עקב הצורך במימון הוצאות מלחמת "חרבות ברזל", אשר פרצה ברביע האחרון לשנת 2023, צפוי מהלך של העלאת מיסים בעתיד הקרוב (ובכלל זה העלאת שיעור המע"מ בנקודת האחוז), דבר אשר עשוי להכביד על ההכנסה הפנויה של משקי הבית, ואף עלול להוביל לצמצום בהוצאות על מזון ומשקאות.
- מדדי המכירות במחירים שוטפים של ענף המזון זינקו בחדות בשנים האחרונות, אך נראה כי ברביע השלישי לשנת 2023, אלו שינו מגמה ומצויים במגמת ירידה.
- בחינה של ההשפעות הגלובליות על מחירי המכירה לצרכן בישראל, בהינתן שאר הגורמים כקבועים, מעידות שככל הנראה התמתנות העלייה במדדי מחירי סחורות התבואה עשויה להוביל להאטה בהתייקרות עלויות הייצור של מוצרי מזון בישראל. זאת צפויה לתמוך בהתמתנות הלחצים לעליית המחירים לצרכן של מוצרי מזון בחודשים הקרובים.
- צד ההיצע של מוצרי מזון הושפע ממלחמת "חרבות ברזל", זאת לאור השפעות המלחמה על ענף החקלאות. בעקבות המערכה, פונו תושבים ביישובים ישראלים רבים מבתיהם ומהשטחים החקלאיים שברשותם, הן בגבול הצפוני של מדינת ישראל והן ביישובים צמודי הגדר בדרום. הפינוי מקשה על היכולת לעבד את האדמה ולהפיק תוצרת חקלאית. המחסור בחקלאיים ובשטחי חקלאות, כתוצאה מהמלחמה עשוי להוביל, בטווח הקצר, לעליית מחירי מוצרי המזון בישראל, כתוצאה מצמצום היצע המזון.

ענף ייצור מזון

ומשקאות

מרץ 2024

אור אזרן

החטיבה לשוקי הון ← אגף כלכלה

Or.Azran@Bankleumi.co.il

רקע

על פי הגדרת הלשכה המרכזית לסטטיסטיקה (הלמ"ס), ענף ייצור מזון וענף ייצור משקאות, משתייכים לענפי התעשייה המסורתיים, כנקבע לפי רמת העצימות הטכנולוגית של הייצור. ענף ייצור מוצרי מזון כולל עיבוד של מוצרים מענפי החקלאות, הייעור והדיג למוצרי מאכל עבור בני אדם או בעלי חיים. כמו כן, כולל הענף גם ייצור מוצרי ביניים, שאינם בהכרח מוצרי מזון. ענף ייצור משקאות כולל ייצור משקאות, אלכוהוליים ולא אלכוהוליים, וייצור מים מינרליים.

מנתוני הלמ"ס לשנת 2020, עולה כי מספר המפעלים בענף ייצור מזון עמד על 1,893, שהם כ-15% מסך מפעלי התעשייה שפעלו בשנה זו, ואילו מספר המפעלים שעסקו בייצור משקאות וטבק עמד על 162. לפי ההערכות, המתבססות על סקרי הלמ"ס, הפדיון של יצרני המזון בשנת 2022 עמד על כ-77.9 מיליארד ₪ ושל יצרני המשקאות והטבק על כ-10.1 מיליארד ₪. המכירות בענף מתבססות בעיקר על צריכה מקומית, שכן שיעור נמוך בלבד מהפדיון הופנה לייצוא, כ-4% בייצור מזון, וכ-3% בייצור משקאות ומוצרי טבק. בענף ייצור מזון, משקאות וטבק הועסקו כ-69.7 אלף שכירים בשנת 2021, המהווים כ-20% מכלל השכירים בענפי התעשייה, וכ-2% מכלל השכירים במשק.

מסקר תעשייה, כרייה וחציבה של הלמ"ס לשנת 2020 עולה כי שיעור הרווחיות התפעולית (רווח תפעולי ביחס לפדיון) של תת הענף ייצור משקאות ומוצרי טבק (11%) גבוה ביחס לממוצע ענפי התעשייה (9.4% בממוצע בשנים 2015-2018), ואילו של ענף ייצור מזון (7%) גבוה יחסית לממוצע (5.75% בממוצע בשנים 2015-2018). המשמעות של רווחיות גבוהה יותר הינה כי ליצרני המשקאות ישנו מרווח רחב יותר להשקיע בפיתוח והרחבת עסקיהם, וכן מרווח רחב יותר לספוג שינויים בעלויות ולצלוח משברים וזעזועים כלכליים.

נראה כי ההסבר לפערים בין ענף המזון לענף המשקאות ברמת הרווחיות, טמון, בין היתר, ברמת הריכוזיות ומידת התחרות בענף. כך, בעוד שבענף המזון ארבע היצרניות הגדולות ביותר ייצרו כ-10% מסך התפוקה הענפית בשנת 2020, בענף המשקאות ארבע היצרניות הגדולות ייצרו כ-51% מסך התפוקה הענפית באותה השנה. חשוב להדגיש כי ענף המזון כולל קטגוריות רבות (בשר ודגים, חלב ומוצרי, דגנים ומאפים, מתוקים וכו') הנחשבות ריכוזיות, כל אחת מהן בפני עצמה, אך הן גם מתחרות אלו באלו.

קצב הגידול של צריכת מזון ומשקאות נותר יציב חרף השינוי בסביבה המאקרו כלכלית

הסביבה המאקרו כלכלית, החל ממשבר הקורונה, מתאפיינת במספר גורמים, להם קשר ישיר עם הצריכה הפרטית. הראשון שבהם הינו הריבית, שאמנם ירדה במעט בתקופה האחרונה, מרמה של 4.75% ל-4.5% בראשית ינואר 2024, אך היא עדיין מצויה ברמה גבוהה ביחס לשנים קודמות. הגורם השני הינו רמת האינפלציה, שבסוף השנה החולפת, 2023, אמנם כבר ירדה לסביבת הרף העליון של יעד יציבות המחירים (3%), ובחודשים הראשונים של 2024 המשיכה להתמתן אל עבר מרכז היעד של בנק ישראל (2%). אולם האינפלציה נותרה גבוהה יחסית לעבר, מה שתומך בשחיקת כוח הקנייה של משקי הבית. גם הפיחות בשער החליפין של השקל, אשר נסק לרמות שיא בהשוואה לעשור האחרון, תרם לשחיקת כוח הקנייה של משקי הבית. גורם נוסף אשר השפיע על המשק הינו מלחמת "חרבות ברזל", שפרצה ברביע האחרון לשנת 2023 והובילה לפגיעה במדדים כלכליים רבים. הוצאות המלחמה, ככל הנראה, יובילו להעלאות מיסים בעתיד הקרוב (העלאת שיעור המע"מ בנקודת האחוז בתחילת 2025, למשל), דבר אשר יכביד על ההכנסה הפנויה של משקי הבית, ואף עלול להוביל לצמצום, מצד משקי הבית, בהוצאות על מזון ומשקאות בעתיד.

ההתפתחויות המאקרו כלכליות הובילו לירידה בצריכה הפרטית של מזון, משקאות וטבק (נתונים מנוכי עונתיות, במחירים קבועים) אל מתחת למגמה ארוכת הטווח, זאת למרות העמידות שהפגינה

בעבר. כפי שניתן לראות בתרשים 1, רמת השיא של הצריכה הפרטית של מזון, משקאות וטבק נרשמה ברביע השני של שנת 2022 ומאז הרמה הריאלית נשארה דומה, תוך ירידה מתונה. זאת, בין היתר, כיוון שהביקוש למזון ומשקאות קשיח יחסית ולכן זעזועים מאקרו כלכליים לא באים לידי ביטוי באופן משמעותי ברמת הצריכה השוטפת בטווח הבינוני והארוך.

קצב הצמיחה השנתי של צריכת מזון, משקאות וטבק, בשנים 2016-2019, עמד על כ-3.4% (מונחים שנתיים). ברקע התהליכים המאקרו כלכליים, נרשמה האטה בקצב הצמיחה של צריכת מזון, משקאות וטבק החל מהרביע השלישי לשנת 2022, ביחס לממוצע הצמיחה בשנים קודמות. בהתייחסות לנתון האחרון שפורסם, נתוני הרביע הרביעי לשנת 2023, נראה כי הצריכה הפרטית של מזון, משקאות וטבק נמוכה בכ-8% מקו המגמה, המציג את הצמיחה הפוטנציאלית על פי קצב הצמיחה הרבעוני הממוצע בשנים 2016-2019, זאת לנוכח ההשפעות של מלחמת "חרבות ברזל".

גורם נוסף בעל השפעה על הצריכה הפרטית הינו השכר הריאלי. אך קטגוריית המוצרים אשר לה הרגישות המינימלית ביותר לשחיקת השכר הריאלי, היא מזון ומשקאות. הנתונים לגבי השכר הריאלי השתנו בצורה מלאכותית בתקופת מגפת הקורונה. וגם בימים אלו, בעקבות הוצאת עובדים לחופשה ללא תשלום עקב מלחמת "חרבות ברזל", הנתונים אינם משקפים נאמנה את השינויים בשכר הממוצע, לכן קשה לאמוד את השפעת השינויים בשכר הריאלי על צריכת מזון ומשקאות בתקופה זו. אך כפי שצוין, לשכר הריאלי קיימת רגישות מזערית לצריכת מזון ומשקאות.

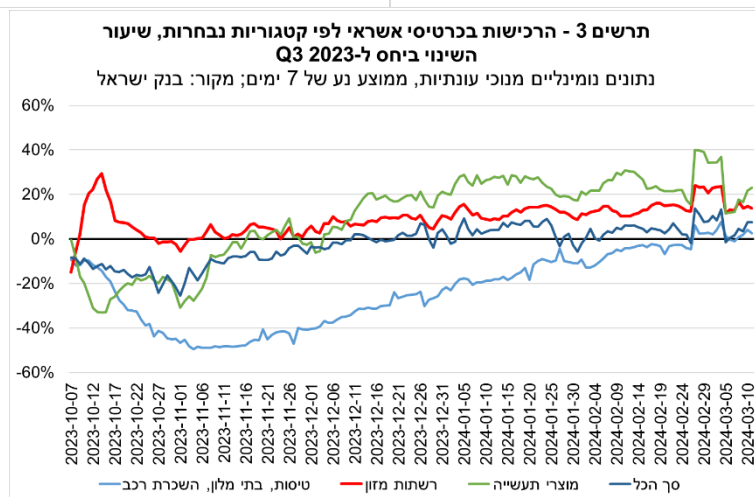
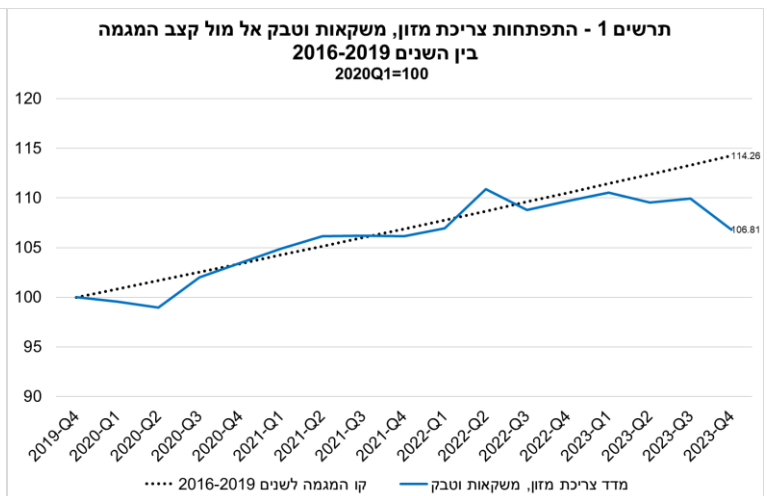
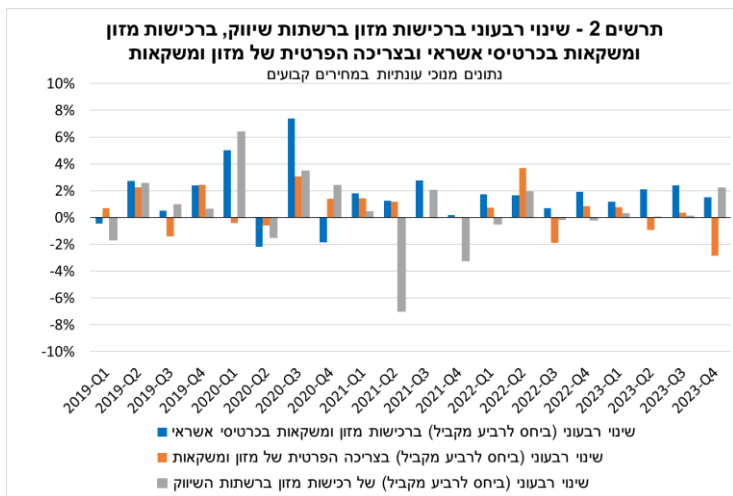
לצורך בחינת השינויים בצריכת מזון ברביע האחרון לשנת 2023, נציג שתי סדרות נתונים. הראשונה, הינה נתוני המכירות ברשתות שיווק המזון (נתונים מנוכי עונתיות, במחירים קבועים), שאינם כוללים מכירות בסוגים אחרים של חנויות, כגון: מכולות, ירקניות, קצביות וכדומה, אשר כן באים לידי ביטוי בנתוני הצריכה הפרטית. השנייה, הינה נתוני ההוצאות בכרטיסי אשראי על מזון ומשקאות (נתונים מנוכי עונתיות, במחירים קבועים), הכוללים גם את ההוצאה על שירותי אוכל (מסעדות, בתי קפה ועוד), בשונה מנתוני הצריכה הפרטית של מזון, משקאות וטבק. אמנם, ההגדרות של סדרות הנתונים לעיל שונות במקצת מאלו של הצריכה הפרטית, הנמדדת לפי נתוני החשבונאות הלאומית, אך ניתן ללמוד מהן על מגמות הצריכה והביקוש ברביע האחרון לשנת 2023 ועל החודשים הראשונים לשנת 2024.

החל מפרוץ מלחמת "חרבות ברזל", ההוצאות בכרטיסי אשראי על מזון לא נפגעו ואף עלו משמעותית בימים הראשונים למלחמה. כפי שניתן לראות בתרשים 2, קצב הצמיחה הריאלי של הרכישות בכרטיסי אשראי של מוצרי מזון ומשקאות (כולל שירותי אוכל), ברביע הרביעי של שנת 2023, נותר יציב, וברמה הדומה לממוצע בשנתיים האחרונות. כמו כן, קצב הגידול הריאלי של היקף המכירות ברשתות השיווק המזון, אשר היה תנודתי יותר בתקופה האחרונה, עלה בחדות ברביע הרביעי של 2023, חרף פרוץ מלחמת "חרבות ברזל". בפילוח חודשי, שיא המכירות ברשתות השיווק היה במהלך חודש אוקטובר 2023, והרמה הגבוהה נשמרה אף בנתוני הרביע הראשון לשנת 2024.

תרשים 3, מציג את נתוני הרכישות בכרטיסי אשראי (מנוכי עונתיות, ממוצע שבועי נע) שמפרסם בנק ישראל, במונחים נומינליים. ניתן לראות שעם פרוץ המלחמה, הרכישות בכרטיסי אשראי בענפי משק אחרים חוו ירידה משמעותית ביחס לממוצע הרביע השלישי של 2023, ולעומת זאת הרכישות ברשתות השיווק של מזון עלו משמעותית. העלייה ברכישות ברשתות המזון, חלה על רקע מספר סיבות; הראשונה, הינה חוסר יכולת מצד משקי הבית לצרוך מוצרים ושירותים מענפי משק אחרים, מכיוון שעסקים רבים נשארו סגורים על רקע הגבלות על הפעילות. סיבה נוספת, הינה רכישת מזון ומוצרים נוספים, בכמות שעולה על הרכישות בימים ללא מלחמה, כתוצאה מחשש מהשלכות המלחמה, וההשלכות על אספקת המזון העתידית. בנוסף, ירידה משמעותית בהיקף היוצאים לחו"ל, תמכה גם כן בגידול צריכת המזון בישראל.

הצריכה הפרטית של מזון ומשקאות נחשבת יציבה בהשוואה לקטגוריות צריכה אחרות, כמתבטא במתאם נמוך יחסית עם הצריכה הפרטית הכוללת. עם זאת, נטל המס מתוכנן לגבור כתוצאה מהעלייה בהוצאות המלחמה. על פי הודעת הממשלה, החל משנת 2025 צפוי לעלות שיעור המע"מ בנקודת אחוז אחת, מ-17% ל-18%. מס זה אינו אמור לשנות את הרגלי הצריכה של משקי הבית מכיוון שאינו מעוות את יחסי המחירים של המוצרים השונים. אך תיתכן ירידה נקודתית בצריכה, בתקופת השינוי, שאינה בעלת השפעה על החודשים הבאים (פרט לחודשים הסמוכים לירידה).

בהמשך לכתוב לעיל, הרכישות בכרטיסי אשראי ברשתות המזון, במהלך הרביע הראשון לשנת 2024, מצויות בצמיחה עקבית ביחס לרביע השלישי לשנת 2023. בהיבט מאקרו כלכלי, משקי הבית נפגעו כתוצאה ממלחמת "חרבות ברזל" והאבטלה הרחבה¹ עלתה, ואף היגעה לשיא שנתי בחודש אוקטובר 2023 (10.4%). אך מאז מצויה במגמת ירידה, ובחודש פברואר 2023 עומדת האבטלה הרחבה בשיעור של 5.6%. בנוסף, מדד אמון הצרכנים היה מצוי ברמה נמוכה, טרם פרוץ המלחמה, וכעת נראה כי התקבע ברמה נמוכה עוד יותר. הרמה הנמוכה של מדד זה, מצביעה על האפשרות להאטה בענפי המשק השונים, ניתן להסיק שהחיסכון הנובע מצמצום הרכישות בענפי המשק השונים, בשילוב עם הצמצום באבטלה, יובילו להגברת הרכישות בענף המזון והמשקאות, כתוצאה מהפניית חלק יחסי מהחיסכון לרכישת מזון ומשקאות. על רקע האמור לעיל, במבט קדימה אנו מעריכים כי הצמיחה החיובית של צריכת מזון, משקאות וטבק צפויה להישמר, בטווח הבינוני, בקצבי גידול הדומים לממוצע הרב שנתי (כ-3% במונחים שנתיים). עם זאת, ייתכן כי הצמיחה בחודשים הקרובים תהיה מהירה יותר, זאת לנוכח השפעת הקצה של הרביע האחרון לשנת 2023.

1. שיעור האבטלה הרחב כולל מלבד בלתי המועסקים גם את הנעדרים זמנית מעבודתם מסיבות כלכליות, מתיאשים מחיפוש עבודה, ומי שפוטרו בשנתיים האחרונות ואינם משתתפים בכוח העבודה.

הירידה במדדי המחירים של סחורות המזון בחודשים האחרונים, צפויה לתמוך בהתמתנות הלחצים לעליית המחירים לצרכן של מוצרי מזון בחודשים הקרובים.

מדד מחירי הייצור של ענף המזון עלה בתלילות מאז ראשית שנת 2021, ורמתו בחודש אוקטובר 2023, הייתה הגבוהה שנרשמה בעשור האחרון, וגבוהה בכ-15% ביחס לממוצע של שנת 2019. אך, מאז פרוץ מלחמת "חרבות ברזל" (אוקטובר 2023), מצוי מדד מחירי הייצור של ענף המזון במגמת האטה. גם מדד מחירי הייצור של ענף המשקאות עלה בהשוואה לתקופת טרום הקורונה, אולם בעוצמה נמוכה יותר, בשיעור של כ-8% (דצמבר 2023 בהשוואה לממוצע 2019). בשונה ממדד מחירי הייצור של ענף המזון, נראה שמדד מחירי הייצור של ענף המשקאות לא הושפע, באותה עוצמה, ממלחמת "חרבות ברזל".

הגורמים לעליית מחירי הייצור הענפיים בעת האחרונה הינם מגוונים. בשנים האחרונות, עם פרוץ מגפת הקורונה, תקופות הסגר והמגבלות על הפעילות בישראל ובעולם, אשר הובילו להתגברות הביקושים למוצרי מזון ומשקאות, ולשיבושים בשרשראות האספקה העולמיות ובענף השילוח הימי, מהווים גורמים אשר תרמו לעליית מחירים. על רקע אלו, מחירי סחורות המזון בעולם נסקו ומחירי היבוא של תשומות ייצור לישראל עלו בהתאם. לאחר מכן, בראשית שנת 2022, הפלישה של רוסיה לאוקראינה יצרה חששות מפני מחסור בסחורות מזון נבחרות (למשל, חיטה), והובילה לעליית מדרגה נוספת במחירי היבוא של תשומות הייצור לתעשיית המזון, כמו גם במחירי האנרגיה.

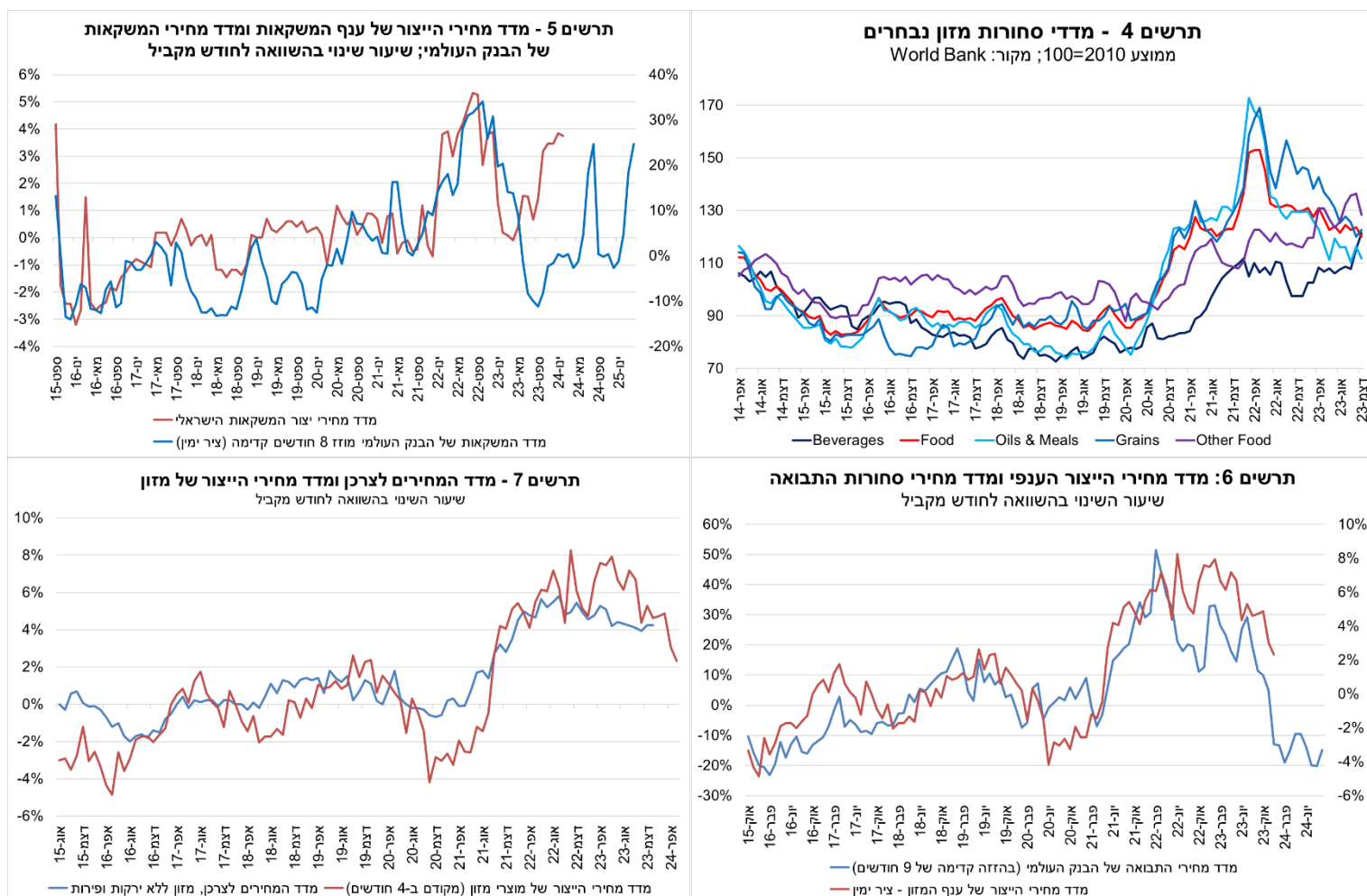
במבט גלובלי, רוב מדדי המחירים המרכזיים של סחורות המזון, כפי שמפורסמים על ידי הבנק העולמי, מצויים במגמת ירידה מתונה החל מהרבע השני של שנת 2023 (ראה/י תרשים 4). זאת לאחר שמדדים אלו, פרט לרכיבי המשקאות ומזון נוסף, נסקו לרמות שיא כתוצאה ממלחמת רוסיה-אוקראינה. מדד המשקאות, כפי שמפורסם על ידי הבנק העולמי, שמר על רמתו עם תחילת מלחמת רוסיה-אוקראינה.

מדד מחירי המשקאות של הבנק העולמי, בהזזה של שמונה חודשים קדימה, מתואם חזק יחסית עם מדד מחירי הייצור של משקאות בישראל (מתאם של כ-69%, ראה/י תרשים 5). אך מבחינה ויזואלית של הקשר בין השניים, וכאשר שאר הגורמים קבועים, קשה להעריך את התפתחות שיעורי השינוי השנתיים של מחירי הייצור של ענף המשקאות הישראלי, זאת לנוכח תנודתיות רבה במדד מחירי המשקאות הגלובלי של הבנק העולמי.

העלייה במחירי הייצור הגלובליים, נובעת מהתייקרות תשומות המזון העולמיים, אשר משפיעה בפיגור מסוים על העלייה במדד מחירי הייצור המקומי. מבדיקה שערכנו, מדד מחירי הייצור של ענף המזון מתואם חיובית עם מדד מחירי סחורות התבואה של הבנק העולמי בפיגור של כתשעה חודשים (רמת מתאם גבוהה יחסית של 80%, ראה/י תרשים 6), כך שעל בסיס הקשר בין השניים ניתן להעריך כי קצבי הגידול מחירי הייצור של ענף המזון יוסיפו לרדת בחודשים הקרובים עד לקראת סוף הרביעי השלישי לשנת 2024.

העלייה במחירי הייצור של ענף המזון משפיעה על מחירי המכירה לצרכן. מדד המחירים לצרכן של מזון, ללא פירות וירקות, מושפע גם הוא מעליית מחירי הייצור של ענף המזון. קיים מתאם גבוה, 90%, בין קצבי הגידול של מדד מחירי הייצור המשויכים לענף המזון לבין קצבי הגידול במדד המחירים לצרכן של מזון, ללא פירות וירקות, בהזזה קדימה של 4 חודשים. כפי שניתן לראות בתרשים מס' 7, ניתן להעריך, על סמך המתאם החזק בין שתי הסדרות, כי קצב הגידול של מדד המחירים לצרכן של קטגוריית המזון עתיד לרדת בחודשים הקרובים.

בחינה של ההשפעות הגלובליות על מחירי המכירה לצרכן בישראל, בהינתן שאר הגורמים קבועים, וללא ניתוח של השפעות פנימיות בישראל, מעידות שככל הנראה התמתנות העלייה במדדי מחירי סחורות התבואה עשויה להוביל להאטה בעליית מחירי עלות הייצור של מוצרי מזון בישראל. זאת צפויה לתמוך בהתמתנות הלחצים לעליית המחירים לצרכן של מוצרי מזון בחודשים הקרובים.

המחסור בחקלאים ובשטחי חקלאות עשוי להוביל בטווח הקצר לעליית מחירי מוצרי המזון

צד ההיצע של מוצרי מזון הושפע ממלחמת "חרבות ברזל", זאת לאור השפעות המלחמה על ענף החקלאות. בעקבות המערכה, פונו תושבים ביישובים ישראלים רבים מבתיהם ומהשטחים החקלאיים שברשותם, הן בגבול הצפוני של מדינת ישראל והן הישובים צמודי הגדר בדרום. הפינוי מקשה על היכולת לעבד את האדמה ולהפיק תוצרת חקלאית מן החי. בנוסף, לפי נתוני 2021, כ-33% מהעובדים בענף היו זרים, וכ-23% היו מהרשות הפלסטינית; רבים מהזרים שבו לביתם והעובדים מהרשות הפלסטינית אינם מורשים לעבוד בישראל. עקב כך, קיים מחסור משמעותי בעובדים בענף החקלאות ברחבי הארץ. מחוז הצפון בכללותו מספק כ-50% מחלב הבקר, 80% מחלב הצאן, 61% מגידולי הפירות ו-70% מביצי המאכל. יישובי עוטף עזה אחראיים על כ-25% מסך גידולי השדה בישראל, ואחראיים על כ-57% מגידול השעורה. בנוסף ישובים אלו אחראיים על כ-30% מסך גידולי הירקות הארציים, גידול עופות מאכל עומד על כ-16% וגידול תרנגולי הודו מצוי על כ-17% מסך הגידול

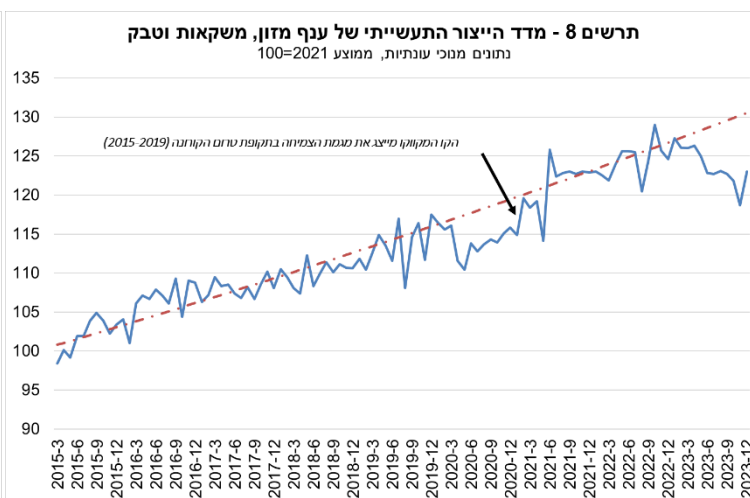
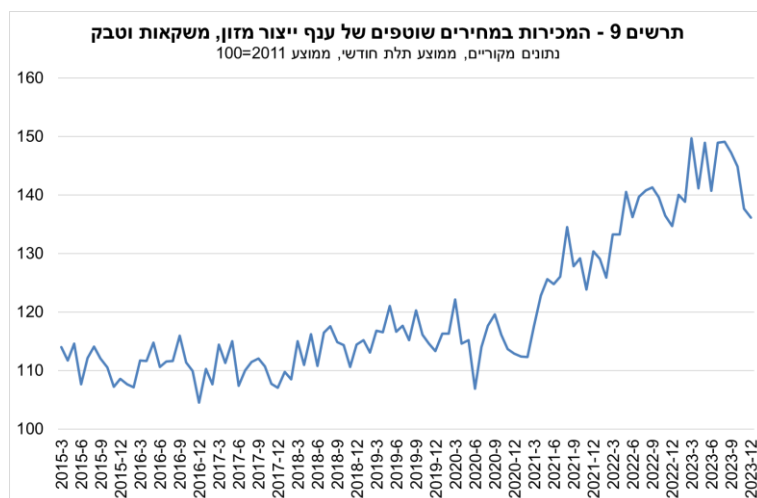
הארצי. אי החזרה של החקלאיים לאזורים אלו עשוי להוות מחסור מתמשך בטווח הקצר ולהוביל לעליית מחיריהם של תפוקות החקלאות.

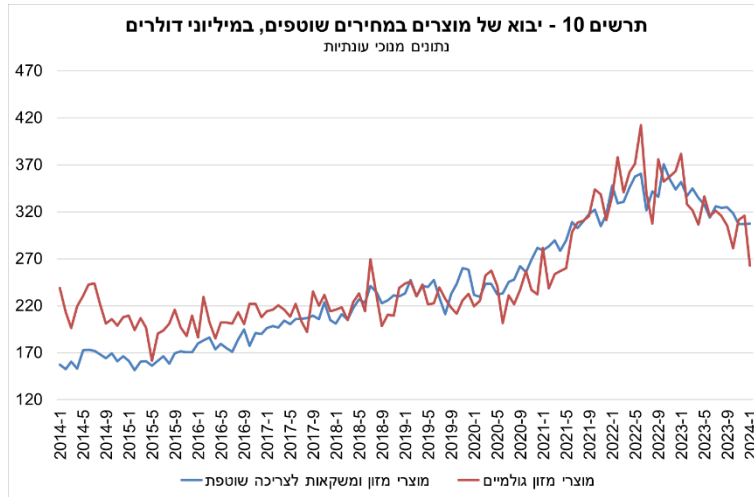
קצב הגידול של הייצור התעשייתי (נתונים מנוכי עונתיות) הענפי נחלש בתקופה האחרונה. בשלושת החודשים האחרונים (אוקטובר – דצמבר 2023, ביחס לתקופה המקבילה אשתקד) שיעור השינוי השנתי היה שלילי, ועמד על כ-4.2%, זאת לעומת 2.9% לאורך שנת 2022. בהמשך לכך, נתוני שנת 2023 מצויים מתחת למגמת הצמיחה ארוכת הטווח, טרום הקורונה, המבוססת על שנים 2015-2019 (ראה/י תרשים 8). ההסברים האפשריים לכך, הינם: הירידה בקצבי הגידול של הביקושים, זאת לנוכח ההידוק המוניטרי, אשר הקשה על משקי הבית והוביל לצמיחה איטית יותר בצריכה הפרטית וכפועל יוצא מכך, לצמצום הייצור של מזון, משקאות וטבק.

מדד המכירות במחירים שוטפים (נתונים מקוריים) של הענף זינק בחדות מאז ראשית 2021, ומאז מצוי במגמת עלייה חדה (ראה/י תרשים 9), כאשר בחודש יולי 2023 נראה כי חל שינוי מגמה, וכעת מצוי המדד במגמת ירידה, ואף נראה כי קיימת התכנסות חזרה אל עבר המגמה ארוכת הטווח. רמת המכירות הנוכחית (אוקטובר – דצמבר 2023) גבוהה ב-1.1% ביחס לתקופה המקבילה. שיעור צמיחה זה מבטא שחיקה במכירות הריאליות של מזון, משקאות וטבק. רמת המכירות המצויה במגמת ירידה, הינה תוצאה של העלייה הניכרת במחירי המכירה כפי שהוצגו לעיל, ובעקבותיהם התייצבות בצריכה, שככל הנראה הובילה לירידה בייצור.

נתוני היבוא של קטגוריית המזון, במחירים שוטפים, הן של תשומות לייצור והן של מוצרים לצריכה שוטפת, הגיעו לשיא במחצית השנייה של שנת 2022, ככל הנראה כתוצאה ממלחמת רוסיה-אוקראינה, שהובילה ללחץ כלפי מעלה על מחירי יבוא המזון ונראה כי נתוני היבוא עדיין מצויים ברמה גבוהה בהשוואה היסטורית. נראה כי רמות אלו משקפות את הביקוש למוצרי מזון ומשקאות בעת האחרונה.

במבט קדימה, להערכתנו, כאמור לעיל, בתקופה הקרובה צפויה הצריכה הפרטית של מוצרי מזון ומשקאות לצמוח בקצב גבוה מהממוצע הרב שנתי, זאת לאור אפקט הקצה של הרביע האחרון לשנת 2023.

ניתוח הדוחות הכספיים של החברות הציבוריות בענף המזון

החברות המשתתפות בניתוח:

שם החברה	משקלה במאזן המצרפי
שטראוס גרופ	76%
קרור	12%
תורפז	8%
זנלכל	5%

לוח 1 – יחסים פיננסיים מצרפיים נבחרים של החברות הציבוריות בענף המזון

שולי רווח גולמי	שולי רווח תפעולי	יחס שוטף	יחס מהיר	רמת הנזילות המיידית	יחס כיסוי הריבית	מזומנים מפעילות שוטפת ביחס להוצאות המימון נטו	הון עצמי ביחס למאזן
Q3 2023	34.73%	12.16%	1.30%	0.93%	35.48%	14.04	44.44%
Q3 2022	34.82%	7.60%	1.28%	0.92%	35.57%	5.43	42.68%

מהשוואת היחסים הפיננסיים עולה כי חלו שינויים בכיוונים מנוגדים בחלק רחב מהאינדיקטורים הפיננסיים שנבדקו, מהלך הרביע השלישי לשנת 2023 ביחס למקבילו. אם כי שולי הרווח הנקי המצרפיים כמעט והוכפלו בתקופה הנ"ל, כאשר שולי הרווח הנקי עמדו על 8.64% ברביע השלישי לשנת 2023.

○ בהסתכלות על החברות המרכיבות את המדגם, שולי הרווח הנקי של כלל החברות, פרט לחברת קרור, עלו ברביע השלישי לשנת 2023 ביחס לרביע המקביל. העלייה בחברת זנלכל עומדת על כ-24 נקודות האחוז, בחברת שטראוס גרופ עומדת על כ-3 נקודות האחוז ובחברת תורפז עומדת על 50 נקודות בסיס. התשוואות על ההון העצמי המצרפי עלו בכ-7.3 נקודות האחוז ברביע השלישי לשנת 2023 ביחס לרביע המקביל. העליות היו בשני חברות, זנלכל ושטראוס גרופ, כאשר העלייה העיקרית הייתה בחברת זנלכל, ועמדה על כ-72 נקודות האחוז. התשוואות על ההון העצמי של חברת קרור וחברת תורפז ירדו בכנקודות האחוז.

○ רמת הנזילות המיידית, המעידה על היכולת של החברות לפרוע את התחייבויותיהן השוטפות באמצעות הנכסים השוטפים, נחלשו בצורה מינורית במהלך תקופת השוואה, אך נחלשו למדי ביחס לממוצע הרבעוני בין השנים 2020-2023, העומד על 40.68%.

○ היחס המהיר (נכסים שוטפים ללא מלאי ביחס להתחייבויות שוטפות) התייצב ברביע השלישי לשנת 2023, ביחס לרביע המקביל, אך נחלש ביחס לממוצע הרבעוני בין השנים 2020-2023, כאשר מקור ההיחלשות נעוץ בעלייה המשמעותית בהתחייבויות השוטפות.

○ האיתנות הפיננסית, הנמדדת בין היתר, באמצעות יחס ההון העצמי למאזן, התחזקה, ומצויה מעל לממוצע הרבעוני בין השנים 2020-2023, העומד על 43%. עיקר ההתחזקות ברכיב זה נובעת כתוצאה מהעלייה של חברת שטראוס גרופ, הנושאת משקל רב במאזן המצרפי, ביחס ההון העצמי שלה אל מול המאזן. בנטרול חברת שטראוס גרופ, יחס ההון העצמי למאזן של שאר החברות במדגם, נחלש ביחס לרביע המקביל בכנקודות האחוז.

○ יחס כיסוי הריבית (הרווח התפעולי ביחס להוצאות המימון נטו), אשר גם הוא מעיד על האיתנות הפיננסית, התחזק למדי ברביע השלישי לשנת 2023 ביחס לרביע המקביל. התחזקות זו נובעת כתוצאה מירידה בשיעורי הוצאות המימון נטו ועלייה ברווח הגולמי המצרפי של ענף המזון.

ניתוח הדוחות הכספיים של החברות הציבוריות בענף המשקאות

החברות המשתתפות בניתוח³:

שם החברה	משקלה במאזן המצרפי
טמפו משקאות	72%
כרמל קורפ	28%

לוח 2 – יחסים פיננסיים מצרפיים נבחרים של החברות הציבוריות בענף המשקאות

שולי רווח גולמי	שולי רווח תפעולי	יחס שוטף	יחס מהיר	רמת הנזילות המיידית	יחס כיסוי הריבית	מזומנים מפעילות שוטפת ביחס להוצאות המימון נטו	הון עצמי ביחס למאזן
Q3 2023	32.28%	9.82%	1.09%	0.53%	2.72%	4.50	42.03%
Q3 2022	35.32%	11.72%	1.29%	0.67%	4.15%	18.73	47.16%

מהשוואת היחסים הפיננסיים עולה כי במרבית היחסים שנבדקו חלה הרעה ברביע השלישי לשנת 2023 ביחס לרביע המקביל בשנה הקודמת, אם כי יחסי הרווחיות עלו. שולי הרווח הנקי בענף המשקאות, על פי המדגם לעיל, ירדו בכ-3 נקודות אחוז ברביע השלישי לשנת 2023 ביחס לרביע המקביל, ועומדים על 6.28%.

- בהסתכלות על החברות המרכיבות את המדגם, שולי הרווח הנקי של חברת טמפו משקאות ירדו ב-352 נקודות בסיס ברביע השלישי לשנת 2023 ביחס לרביע המקביל, ועומדים על 4.75%, מנגד שולי הרווח הנקי בחברת כרמל קורפ עלו ב-420 נקודות בסיס. התשוואות על ההון העצמי המצרפי ירדו ב-190 נקודות בסיס ברביע השלישי לשנת 2023 ביחס לרביע המקביל. כאשר בחברת טמפו משקאות התשוואות ירדו ב-9.2 נקודות האחוז, ובחברת כרמל קורפ עלו ב-2.37 נקודות האחוז.
- רמת הנזילות המיידית, המעידה על היכולת של החברות לפרוע את התחייבויותיהן השוטפות באמצעות הנכסים השוטפים, נחלשו במהלך תקופת השוואה, וגם ביחס לממוצע הרבעוני בין השנים 2020-2023, העומד על 8.48%.
- היחס המהיר (נכסים שוטפים ללא מלאי ביחס להתחייבויות שוטפות) נחלש ברביע השלישי לשנת 2023, ביחס לרביע המקביל, וגם ביחס לממוצע הרבעוני בין השנים 2020-2023, העומד על 0.84. מקור ההיחלשות נעוץ בעלייה המשמעותית בהתחייבויות השוטפות ובעלייה במלאים.
- האיתנות הפיננסית, הנמדדת בין היתר, באמצעות יחס ההון העצמי למאזן, נחלשה, ומצויה אף מתחת לממוצע הרבעוני בין השנים 2020-2023, העומד על 51%. עיקר ההיחלשות ברכיב זה נובעת כתוצאה מההיחלשות בסך ההון העצמי המצרפי של ענף המשקאות.
- יחס כיסוי הריבית (הרווח התפעולי ביחס להוצאות המימון נטו), אשר גם הוא מעיד על האיתנות הפיננסית, נחלש למדי ברביע השלישי לשנת 2023 ביחס לרביע המקביל. נובעת כתוצאה מעלייה חזקה בהוצאות המימון נטו ברביע השלישי לשנת 2023 ביחס לרביע המקביל.